

دستورات اخلاقی قرآن

مغرورانه راه نروید: ... وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿١٨﴾ (پسرما!) ...

مغرورانه بر زمین راه مرو که خداوند هیچ متکبر مغروری را دوست ندارد. (۱۸ / لقمان)

خوش زبان باشید: قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ يَتَّبِعَهَا أَذًى وَاللَّهُ غَنِيٌّ حَلِيمٌ ﴿٢٣﴾ گفتار

پسندیده (در برابر نیازمندان)، و عفو (و گذشت از خشونت‌های آنها)، از بخششی که آزاری به دنبال آن باشد، بهتر است! و خداوند، بی نیاز و بردبار است. (۲۶۳ / بقره)

سخن حق بگویید: يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید!، تقوای الهی پیشه کنید و سخن حق بگویید تا خدا کارهای شما را اصلاح کند و گناهانتان را بپامرد و هر کس اطاعت خدا و رسولش کند، به رستگاری عظیمی دست یافته است! (۷۰ و ۷۱ / احزاب)

گفتار بی عمل نداشته باشید : يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٣﴾ كَبُرَ

مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٣﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! چرا سخنی می‌گویید که

عمل نمی‌کنید؟ نزد خدا بسیار موجب خشم است که سخنی بگویید که (به آن) عمل نمی‌کنید (۲۳ / صف)

مدح بهجا نکنید: لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا آتَوْا وَتُحِبُّونَ أَنْ تَحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ

بِمَفَازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ ۗ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾ هرگز گمان مکن آنها که از اعمال (زشت) خود خوشحال می‌شوند و دوست دارند که در برابر کار (نیکی) که انجام نداده‌اند، مورد ستایش قرار گیرند؛ از عذاب (الهی) برکنارند! (بلکه) برای آنها عذاب دردناکی است. (۱۸۸ / آل عمران)

یکدیگر را مسخره نکنید ، مورد طعن و عیب جویی قرار ندهید و با القاب

زشت صدا نزنید : يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَسْخَرْ قَوْمٌ مِّنْ قَوْمٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُونُوا خَيْرًا مِّنْهُمْ وَلَا نِسَاءٌ

مِّنْ نِّسَاءٍ عَسَىٰ أَنْ يَكُنَّ خَيْرًا مِّنْهُمْ ۗ وَلَا تَلْمِزُوا أَنْفُسَكُمْ وَلَا تَنَابَرُوا بِاللِّقَابِ ۗ بئسَ الْإِسْمُ الْفُسُوقُ بَعْدَ

الْإِيمَانِ ۗ وَمَنْ لَّمْ يَتُبْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١١﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! نباید گروه‌هایی از مردان

شما گروه دیگر را مسخره کنند، شاید آنها از این مسخره‌کنندگان بهتر باشند و نه گروه زنان، زنان دیگر را، شاید آنان از مسخره‌کنندگان بهترند و یکدیگر را مورد طعن و عیب‌جویی قرار ندهید و با القاب زشت و ناپسند یکدیگر را یاد نکنید، بسیار بد است که بر کسی پس از ایمان نام کفرآمیز بگذارید؛ و آنها که توبه نکنند، ظالم و ستمگرند. (۱۱ / حجرات)

نیکی کردن امر خداست : إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ

الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ۚ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٠١﴾ خداوند به عدل و نیکوکاری و بخشش به نزدیکان فرمان می‌دهد و از فحشا و منکر و ستم کردن ، نهی می‌کند! خداوند به شما اندرز می‌دهد ، شاید متذکر شوید! (90/ نحل)

به پدر و مادر نیکی کنید : وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ

وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا مَلَكَتْ

أَيْمَانُكُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا ﴿١٠٢﴾ و خدا را بپرستید! و هیچ چیز را همتای او

قرار ندهید! و به پدر و مادر، نیکی کنید؛ همچنین به خویشاوندان و یتیمان و مسکینان، و همسایگان نزدیک و دور و دوست و همنشین و واماندگان در سفر و بردگانی که مالک آنها هستید؛ زیرا خداوند، کسی را که متکبر و فخر فروش است (و از ادای حقوق دیگران سر باز می‌زند)؛ دوست نمی‌دارد! (36/ نساء)

بدی را با نیکی جواب دهید : وَلَا تَسْتَوِي الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ ۚ ادْفَعِ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ فَإِذَا

الَّذِي بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ عَدَاوَةٌ كَأَنَّهُ وَلِيٌّ حَمِيمٌ ﴿١٠٤﴾ هرگز نیکی و بدی یکسان نیست ؛ بدی را با

نیکی دفع کن، ناگاه (خواهی دید) همان کس که میان تو و او دشمنی است ، گویی دوستی گرم و صمیمی است! (34/ فصلت)

نمره نیکی و بدی به خودتان می رسد: إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ ۖ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا ۚ

﴿١٠٥﴾ اگر نیکی کنید، به خودتان نیکی می‌کنید، و اگر بدی کنید باز هم به خود کنید. (7/ اسراء)

جواب سلام را به بهترین وجه بدهید : وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا ۚ إِنَّ

اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا ﴿١٠٦﴾ هرگاه به شما تحیت(سلام) گویند، پاسخ آن را بهتر از آن

بدهید؛ یا (لااقل) به همان گونه پاسخ گویند! خداوند حساب همه چیز را دارد. (86/ نساء)

خدا اسراف کنندگان را دوست ندارد. ...وَلَا تُسْرِفُوا ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ ﴿١٠٧﴾

و اسراف نکنید، که خداوند اسراف کنندگان را دوست ندارد! (141/ انعام)

بین برادران خود صلح و آشتی برقرار کنید : إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ

﴿١٠٨﴾ وَأَتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٠٩﴾ مؤمنان برادر یکدیگرند، پس دو برادر خود را صلح و آشتی دهید و

تقوای الهی پیشه کنید، باشد که مشمول رحمت او شوید! (10/ حجرات)

انفاق، دادن «قرض الحسنه» به خداست: مَن ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا

فِيضِعْفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٢٤٥﴾ کیست که به خدا «قرض الحسنه‌ای» دهد، (و از اموالی که خدا به او بخشیده، انفاق کند) تا آن را برای او، چندین برابر کند؟ و خداوند است (که روزی بندگان را) محدود یا گسترده می‌سازد. (و انفاقها هرگز باعث کمتر شدن روزی آنها نمی‌شود!) و به سوي او باز گردانده می‌شوید. (245/ بقره)

از بهترین‌ها انفاق کنید : يٰٓأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا

لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ ۖ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ ۗ وَعَلَّمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! «از قسمتهای پاکیزه اموالی که (از طریق تجارت) به دست آورده‌اید، و از آنچه از زمین برای شما خارج ساخته‌ایم (از منابع و معادن و درختان و گیاهان)، انفاق کنید! و برای انفاقها به سراغ قسمتهای ناپاک نروید در حالی که خود شما، (به هنگام پذیرش اموال) حاضر نیستید آنها را بپذیرید؛ مگر از روی اغماض و کراهت! و بدانید خداوند، بی‌نیاز و شایسته ستایش است. (267/ بقره)

دختران و زنان مسلمان، خودرا بپوشانند: يٰٓأَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ

يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلِيبِهِنَّ ۚ ذٰلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ ۗ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٥٩﴾ (ای پیامبر) به همسران و دختران و زنان مؤمنان بگو: «جلبابها» (روسری‌های بلند) خودرا بر خویش فروافکنند، این کار برای اینکه، شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند بهتر است، (و اگر تاکنون خطا و کوتاهی از آنها سرزده، توبه کنند) خداوند همواره آمرزنده و مهربان است. (59/ احزاب)

مردان مؤمن از نامحرم چشم‌پوشند : قُلْ لِّلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا

فُرُوجَهُمْ ۚ ذٰلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ ۗ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ ﴿٣٠﴾ به مؤمنان بگو چشم‌های خود را (از نگاه به نامحرم) فروگیرند، و عفاف خود را حفظ کنند؛ این برای آنان، پاکیزه‌تر است. خداوند از آنچه انجام می‌دهند آگاه است. (30/ نور)

تقوا، بهترین توشه قیامت است : ... وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ ۗ وَاتَّقُوا لِلَّهِ الْآلَبِ

﴿١٧٧﴾ و زاد و توشه تهیه کنید، که بهترین توشه پرهیزکاری است! (197/ بقره)

به درگاه خدا استغفار کنید : وَيَقَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ

مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَىٰ قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ﴿٩٠﴾ وَأَسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ ثُمَّ تُوبُوا إِلَيْهِ ۗ إِنَّ رَبِّي رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩١﴾ و ای قوم من! از پروردگارتان طلب آمرزش کنید، سپس به سوي او بازگردید، تا (باران) آسمان را پی در پی بر شما بفرستد و نیرویی بر نیرویتان بیفزاید و گنهکارانه روی (از حق) بر نتابید! از پروردگار خود، آمرزش بطلبید و به سوي او بازگردید؛ که پروردگارم مهربان و دوستدار (بندگان توبه‌کار) است» (90 و 91/ هود)

بخشی از شب را به شب زنده داری پرداز: وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا

حَمُودًا ﴿٢٥﴾ و پاسی از شب را (از خواب برخیز، و) قرآن (و نماز) بخوان! این یک وظیفه، اضافی برای

توست؛ امیداست پروردگارت تو را به مقامی درخور ستایش برانگیزد! (79/ اسراء)

بر مصیبتها صبر کن : يَبْنِيْ اَقِمِ الصَّلَاةَ وَاْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَاَنْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَاَصْبِرْ عَلٰی مَا اَصَابَكَ

اِنَّ ذٰلِكَ مِنْ عَزْمِ الْاُمُوْر ﴿٤٧﴾ پسرم! نماز را برپا دار، و امر به معروف و نهی از منکر کن، و در

برابر مصائبی که به تو می رسد، شکبیا باش که این از کارهای مهم است! (17/ لقمان)

از خیانتکار حمایت نکنید : وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِيْنَ تَحْتَاوُنْ اَنْفُسَهُمْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ مَنْ كَانَ

خَوَانًا اٰثِمًا ﴿٤٧﴾ و از آنها که به خود خیانت می کنند، دفاع مکن! زیرا خداوند، افراد خیانت

پیشه ی گنهکار را دوست ندارد. (107/ نساء)

خدا از چشم های خیانتکار مطلع است: يَعْلَمُ خَآيِنَةَ الْاَعْيُنِ وَمَا تُخْفِي الصُّدُوْر ﴿١٠٧﴾

او چشم‌هایی که به خیانت می گردد و آنچه را سینه‌ها پنهان می دارند، می‌داند. (19/ غافر)

به عهد و پیمان وفا کنید : يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اَوْفُوْا بِالْعُقُوْدِ اٰحَلَّتْ لَكُمْ هَيْمَةَ الْاَنْعَمِ اِلَّا

مَا يُتْلٰى عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحْلٰى الصَّيْدِ وَاَنْتُمْ حُرْمٌ اِنَّ اللّٰهَ تَحْكُمُ مَا يُرِيْدُ ﴿١٠٨﴾ ای کسانی که ایمان

آورده‌اید! به پیمان‌ها (و قراردادها) وفا کنید! چهارپایان (و جنین آنها) برای شما حلال شده

است؛ مگر آنچه بر شما خوانده می شود (و استثنا خواهد شد). و به هنگام احرام، صید را

حلال نشمرید! خداوند هر چه بخواهد (و مصلحت باشد) حکم می کند. (1/ مائده)

درست وزن کنید : وَاَوْفُوا الْكَيْلَ اِذَا كَلْتُمْ وَزِنُوْا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيْمِ ذٰلِكَ خَيْرٌ وَّ اَحْسَنُ تَاْوِيْلًا

﴿١٠٩﴾ و هنگامی که چیزی را پیمانه می کنید، حق پیمانه، را ادا نمایید، و با ترازوی درست

وزن کنید! این برای شما بهتر و عاقبتش نیکوتر است. (35/ اسراء)

رباخواری را ترک کنید : يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اتَّقُوا اللّٰهَ وَذَرُوْا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا اِنَّ كُنْتُمْ

مُؤْمِنِيْنَ ﴿١٠٩﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! از (مخالفت فرمان) خدا بپرهیزید و آنچه از

(مطالبات) ربا باقی مانده، رها کنید؛ اگر ایمان دارید! (278/ بقره)

قرض و بدهی خود را حتماً ثبت کنید : يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوْا اِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِيْنٍ اِلٰى اَجَلٍ

مُسَمًّى فَاَكْتُبُوْهُ ﴿١١٠﴾ ای کسانی که ایمان آورده‌اید! هنگامی که بدهی مدت داری (به خاطر

وام یا داد و ستد)، به یکدیگر پیدا کنید، آن را بنویسید! (282/ بقره)